

การบริหารจัดการงานสวนป่าในโรงเรียน

Management of forest garden in schools

อรณิชา คชนา¹ รองศาสตราจารย์ ดร.มัทนา วังถนอมศักดิ์²

Onitcha Kochana¹ Assoc. Prof. Dr. Mattana Wangthanomsak²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบการบริหารจัดการงานสวนป่าในโรงเรียน ด้วยเทคนิควิจัยเชิงอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้เชี่ยวชาญที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน 17 คน ประกอบด้วย นักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสวนป่า และผู้อำนวยการสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับ EDFR รอบที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) และ EDFR รอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการงานสวนป่าในโรงเรียน ประกอบด้วย 5 ด้าน จำนวน 60 รายการ ดังนี้ 1) ด้านการวางแผน จำนวน 16 รายการ 2) ด้านการดำเนินงาน จำนวน 12 รายการ 3) ด้านการสร้างความร่วมมือ จำนวน 9 รายการ 4) ด้านการบูรณาการ จำนวน 17 รายการ และ 5) ด้านการกำกับติดตามประเมินผล จำนวน 6 รายการ

ABSTRACT

The purpose of this research was to identify the management of forest garden in schools using Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) technique, collecting data from 17 experts, consisting of the professors in the University, community leaders involved in forest garden and school directors. The instruments used in the 1th round of EDFR were semi-structured interviews and the 2nd round of EDFR were the opinionnaire. The Statistics used in this research were median, mode, interquartile range and content analysis. The findings of this study were as follows: The management of forest garden in schools comprised 5 aspects with 60 items, including 1) Planning: 16 items 2) Operation: 12 items 3) Cooperation: 9 items 4) Integration: 17 items and 5) Monitoring and evaluation: 6 items.

Keywords: management, forest garden

คำสำคัญ: การจัดการ, สวนป่า

¹ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

¹Master of Education Program in Educational Administration Ubon Ratchathani Rajabhat University

²อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

²Course teacher in Master of Education Program in Educational Administration Program Ubon Ratchathani Rajabhat University

³อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³Course teacher in Master of Education Program in Educational Administration Program Ubon Ratchathani Rajabhat University

*ผู้ติดต่อ, อีเมล: อรณิชา คชนา, kung.onitcha@gmail.com

รับเมื่อ 19 พฤษภาคม 2563 แก้ไข 28 พฤษภาคม 2563 ตอรับ 1 มิถุนายน 2563

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (2546, หน้า 13 - 15) ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมในเรื่องความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ส่วนด้านภาษาเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง อีกทั้งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการโดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน รวมถึงสอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา พร้อมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน และอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ โดยสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ ซึ่งสามารถจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ ตลอดจนจะมีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลในชุมชน แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์ดาราศาสตร์และอวกาศ และแหล่งข้อมูล และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 (2559, หน้า ๓ - ๕) ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายให้จัดแหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งประชาชนต้องสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ นอกจากนี้ยังกำหนดยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายให้คนทุกช่วงวัยมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ เพื่อเตรียมความพร้อมคนทุกช่วงวัยให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ด้วยเหตุนี้กระทรวงศึกษาธิการ (2560, หน้า 2 - 3) จึงได้กำหนดนโยบายสำคัญและเร่งด่วนให้มีการปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง

ในปัจจุบันนี้ โรงเรียนมีแหล่งการเรียนรู้ประเภทป่าไม้อยู่มากมายแต่ยังขาดการบริหารจัดการที่ดี ไม่มีการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น ในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติของโรงเรียนบ้านริมใต้ มีปัญหาด้านการวางแผนการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ ที่ไม่มีการกำหนดแผนการซ่อมแซมและดูแลรักษาแหล่งเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ (2558, หน้า 122) นอกจากนี้โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่ 35 สังกัดการศึกษากรุงเทพมหานคร ยังพบปัญหาด้านการวางแผนการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ยังไม่เป็นระบบหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานและตัวชี้วัด รวมถึงขาดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

การติดตาม การประเมินผลการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ทำให้ไม่มีประสิทธิภาพ และขาดการนำผลการติดตามและประเมินผลไปวางแผนในการพัฒนา (2559, หน้า 76 - 77) เป็นต้น ในหลายโรงเรียนมีพื้นที่ที่มีต้นไม้ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นจนเรียกได้ว่าเป็นสวนป่าที่ไม่ได้ดำเนินการจัดการให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยให้มีการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติภายในโรงเรียนประเภทสวนป่าให้มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับสถานศึกษาต่อไป

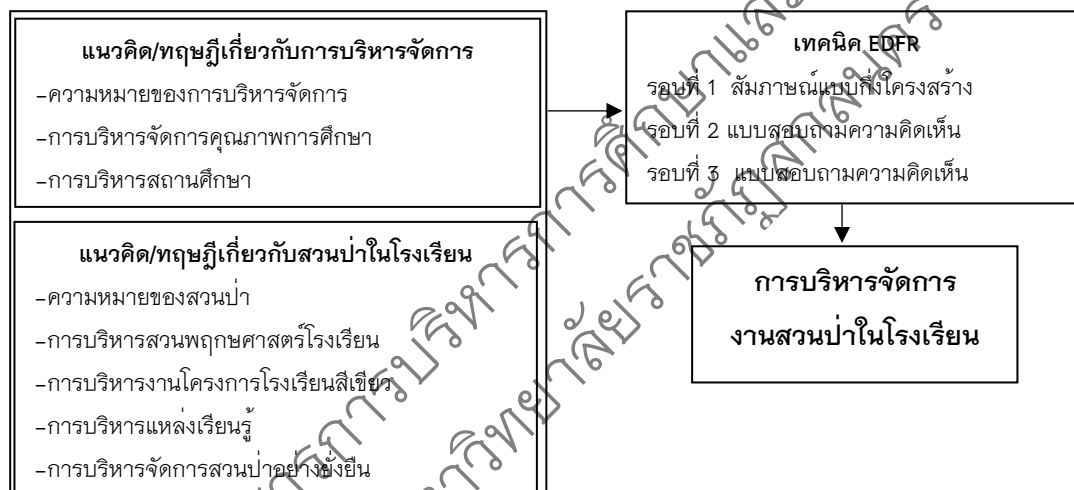
คำถามการวิจัย

การบริหารจัดการงานสวนป่าในโรงเรียนที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อทราบแนวทางการบริหารจัดการงานสวนป่าในโรงเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วยบุคลากร 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การสอนและบริหารงานในสถาบันอุดมศึกษาไม่ต่ำกว่า 10 ปี เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม เป็นผู้มีความรู้ด้านหลักสูตรและการสอน มีวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอก จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 2 ชุมชนผู้เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้มีความรู้ด้านการบริหารสถานศึกษา เป็นผู้นำชุมชน เป็นผู้ที่มีความรู้ด้านสวนป่า จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้อำนวยการโรงเรียน ที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา ไม่ต่ำกว่า 15 ปี มีวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท โรงเรียนตั้งอยู่ในเขตทั้งภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ จำนวน 9 คน

2. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การทำ EDRF รอบที่ 1 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานสวนป่าในโรงเรียน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวผู้สัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์คำถามเดียว คือ การบริหารจัดการงานสวนป่าในโรงเรียนที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร ซึ่งจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่กำหนดมาจากแนวคิดของแมคคิลแลน (Macmillan) อ้างถึงในจุมพล พูลภัทรชีวิน (2530, หน้า 34 – 57) ที่กล่าวว่าหากผู้เชี่ยวชาญมีจำนวนตั้งแต่ 17 – 21 คน ความคลาดเคลื่อนจะมีน้อยมาก คือ 0.02 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน

ขั้นตอนที่ 2 การทำ EDRF รอบที่ 2 ประกอบด้วยกระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

1. การสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่วิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วมาสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น เป็นแบบมาตรวัดประเมินค่าของลิเคิร์ต มี 5 ระดับ ตั้งแต่ 1 – 5 คือ จากเห็นด้วยน้อยที่สุดไปถึงเห็นด้วยมากที่สุด จากนั้นนำเสนอแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและตรวจสอบความชัดเจนของข้อความก่อนไปดำเนินการ EDRF รอบที่ 2

2. การวิเคราะห์ค่าทางสถิติเพื่อพิจารณาค่าความถี่ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตรวัดประเมินค่าของลิเคิร์ตที่ได้จากการทำ EDRF รอบที่ 1 โดยผู้วิจัยดำเนินการส่งเอกสารแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์ทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์และระบบออนไลน์ให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 17 คน อ่านและพิจารณาว่าเห็นด้วยกับข้อความนั้นระดับใด ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากทุกช่องทางที่จัดส่งกลับมารอบที่ 17 ฉบับ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ออกมาวิเคราะห์ ข้อมูลคำนวณหาค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อพิจารณาค่าความถี่ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด คือ ค่ามัธยฐาน เท่ากับ 3.50 ขึ้นไป และมีความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับค่าฐานนิยมไม่เกิน 1.00 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50

ขั้นตอนที่ 3 การทำ EDRF รอบที่ 3 ขั้นตอนผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่พัฒนาจากการทำ EDRF รอบที่ 2 ที่แสดงตำแหน่งค่าทางสถิติของแต่ละข้อ ข้อมูลระดับความเห็นที่เป็นคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน และช่องแสดงความคิดเห็น ส่งกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมทั้ง 17 คน ตอบอีกครั้ง ในกรณีที่คำตอบที่ได้จากการทำ EDRF รอบที่ 2 ไม่มีความเป็นเอกพันธ์ของคำตอบ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนประเมินหรือยืนยันความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แต่สืบเนื่องจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ คำตอบที่ได้จากการทำ EDRF รอบที่ 2 นั้นมีความเป็นเอกพันธ์และเป็นเอกพันธ์ ผู้วิจัยจึงยุติการดำเนินการวิจัย EDRF รอบที่ 3

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานสวนป่าในโรงเรียนที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร
2. แบบสอบถามความคิดเห็น ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญ และนำข้อมูลที่ได้ออกมาวิเคราะห์ด้วยค่ามัธยฐาน ฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของกลุ่มผนวกด้วยคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญแล้วขอให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาตอบใหม่เพื่อทำการจำแนกข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือถึงภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างรอบที่ 1 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา
2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่าในรอบที่ 2 และ 3 ใช้การคำนวณหาค่ามัธยฐานฐานนิยมและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปแปลผลตามเกณฑ์ค่าคะแนนกลาง ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ได้จากการคำนวณหาค่าความแตกต่างของควอไทล์ที่ 1 และควอไทล์ที่ 3 ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกัน ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ในแต่ละข้อความมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นแต่ละข้อไม่สอดคล้องกันเพื่อพิจารณาความสอดคล้องกันของคำตอบ โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำคำตอบในรอบสุดท้ายของการวิจัยที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดและมาก (ค่ามัธยฐาน 3.50 ขึ้นไป) และมีความสอดคล้องกัน (ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์เท่ากับหรือน้อยกว่า 1.50) มาสรุปเป็นผลการวิจัยและนำเสนอการวิเคราะห์ผลการวิจัย
3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ด้านการวางแผน มีจำนวน 16 รายการ คือ 1) กำหนดนโยบายวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของการบริหารจัดการงานสวนป่าในโรงเรียน 2) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานสวนป่าในโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน 3) แต่งตั้งคณะกรรมการกำกับติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ 4) สำรวจ วิเคราะห์บริบทท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งสวนป่าในโรงเรียน 5) ออกแบบและกำหนดกิจกรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดแก่ทุกฝ่าย 6) กำหนดแนวเขตสวนป่าในโรงเรียนที่เหมาะสม 7) กำหนดสัดส่วนในการแบ่งพื้นที่จัดทำสวนป่าตามความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ 8) กำหนดแนวทางการดำเนินงานสวนป่าในโรงเรียน ที่มุ่งเน้นให้เป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์สูงสุด 9) กำหนดกิจกรรมและกรอบการใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้สวนป่าในโรงเรียน 10) กำหนดกิจกรรมและกรอบการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พันธุ์พืช และสิ่งแวดล้อม 11) วางแผนการดำเนินงานสวนป่าให้สอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของโรงเรียน 12) วางแผนการดำเนินงานร่วมกับคณะครู นักเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน 13) มอบหมายงานให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ 14) ศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบกิจกรรม 15) ศึกษา วิเคราะห์บริบทของสวนป่า เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดลักษณะขอบเขตของสวนป่าในโรงเรียนที่เหมาะสม และ 16) กำหนดกิจกรรมและกรอบการเรียนรู้ด้านทรัพยากรป่าไม้ พันธุ์พืช และสิ่งแวดล้อม
2. ด้านการดำเนินงาน ประกอบด้วย 12 รายการ คือ 1) จัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่เกิดประโยชน์ และสามารถปฏิบัติได้จริง 2) จัดทำข้อมูลชนิดของพันธุ์ไม้ ขนาดของพันธุ์ไม้ 3) จัดทำป้ายพันธุ์ไม้ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้รู้จักและเข้าใจลักษณะทางธรรมชาติของไม้แต่ละประเภท 4) จัดสร้างพื้นที่สีเขียวให้เป็นปอดของโรงเรียน/ชุมชน 5) จัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ 6) จัดพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียน ชุมชน และบุคคลทั่วไป 7) จัดศึกษาดูงานสวนป่าของโรงเรียนหรือชุมชนอื่น ๆ เพื่อให้เห็นแนวทางในการพัฒนา 8) ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการตลาด การประชาสัมพันธ์ และการสร้างผลิตภัณฑ์จากสวนป่าในโรงเรียน 9) ขอบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน 10) จัดสรรและบริหารงบประมาณสำหรับใช้ในการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ 11) จัดทำข้อมูลประโยชน์ของต้นไม้แต่ละชนิด และ 12) พัฒนาสวนป่าให้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจสำหรับโรงเรียนและชุมชน

3. ด้านการสร้างความร่วมมือ ประกอบด้วย 9 รายการ คือ 1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา จัดการ และพัฒนาสวนป่าในโรงเรียน 2) ให้คณะครู นักเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและ หน่วยงานภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ให้คณะครู นักเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน 4) นำภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ 5) บูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่และนอกพื้นที่ 6) เผยแพร่ผลงานผลการดำเนินงานสวนป่าในโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกสามารถแสดงความคิดเห็น/ แนะนำเพิ่มเติมได้ 7) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาจัดการและพัฒนาสวนป่าในโรงเรียน 8) สนับสนุนให้สวนป่า ของโรงเรียนหรือชุมชนเป็นแหล่งวิจัยและทดลอง เพื่อกระตุ้นให้เป็นที่สนใจของหน่วยงานภายนอก และ 9) จัดกิจกรรม วรรณคดี/ส่งเสริมให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม ในการดูแลสวนป่าในโรงเรียน

4. ด้านการบูรณาการ ประกอบด้วย 17 รายการ คือ 1) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาบูรณาการสวนป่าในโรงเรียน 2) จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นบูรณาการสวนป่าในโรงเรียน 3) ให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกพันธุ์ไม้ให้เหมาะกับพื้นที่ 4) ให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ การจำแนกพืช และคำนวณพื้นที่ 5) ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการสร้างสวนป่าพืชสมุนไพร 6) ให้ความรู้แก่นักเรียนและชุมชนรู้จักการสร้างรายได้จากสวนป่า 7) จัดกิจกรรมการเพาะชำและขยายพันธุ์พืชจาก เมล็ดพันธุ์ในสวนป่าของโรงเรียน 8) จัดกิจกรรมด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 9) จัดกิจกรรมที่เน้นการบูรณาการงาน สวนป่าในการเรียนการสอนกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 10) จัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการดูแลสวนป่า 11) ส่งเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนมีความรู้ด้านพันธุ์ไม้ ดิน ภูมิอากาศ ความชื้น และองค์ประกอบ ที่เกี่ยวข้องของสวนป่า 12) ส่งเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนมีความรู้ทางชีววิทยา วิทยาศาสตร์ และการพึ่งพา อาศัยกันของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ 13) ส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมนักเรียนและบุคคลในชุมชนเพื่อเป็นวิทยากรในการใช้แหล่ง เรียนรู้ต่อไปในอนาคต 14) สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของต้นไม้ให้แก่เด็กนักเรียนและผู้สนใจศึกษาสวนป่า 15) ให้ความรู้ และเข้าใจในธรรมชาติของต้นไม้จนสามารถสร้างความรักความหวงแหนสวนป่าในชุมชนได้ 16) ให้ความรู้วิธีการตัดแต่ง บำรุงดูแลต้นไม้เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและสามารถนำไปใช้ได้จริง และ 17) จัดกิจกรรมโดยใช้สวนป่าเป็นแหล่ง เรียนรู้สำหรับนักเรียนและบุคคลภายนอก

5. ด้านการกำกับติดตามประเมินผล ประกอบด้วย 6 รายการ คือ 1) รายงานการดำเนินกิจกรรมโดยใช้รูปแบบ การรายงานผลแบบ PDCA 2) กำหนดกฎกติกาและระเบียบการดูแลรักษาสวนป่าเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นไป ในทางเดียวกัน 3) กำหนดระยะเวลาสำหรับการนิเทศ ติดตาม สรุป และประเมินผลการดำเนินงานสวนป่าในโรงเรียน 4) นำผลการนิเทศติดตามและประเมินผลไปใช้สำหรับการพัฒนาองค์กร 5) กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัด กิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และ 6) สรุปประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินงานสวนป่าในโรงเรียนโดยจำแนกตาม กลุ่มเป้าหมาย

อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารจัดการงานสวนป่าในโรงเรียนที่เหมาะสมประกอบด้วย 5 ด้าน 60 รายการ ดังนี้ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการดำเนินงาน 3) ด้านการสร้างความร่วมมือ 4) ด้านการบูรณาการ 5) ด้านการกำกับติดตามประเมิน จะเห็น ได้ว่า การบริหารจัดการงานสวนป่าเป็นกระบวนการในการวางแผนร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ในการประชุมวางแผนและบูรณาการหลักสูตรร่วมกันกำหนดกรอบกิจกรรม จัดโครงสร้างองค์กร มอบหมายงานเป็น คณะทำงาน วางแผนงบประมาณให้เพียงพอ ประสานความร่วมมือจากชุมชนแล้วดำเนินการตามแผน คณะกรรมการคอย กำกับติดตามดูแลช่วยเหลือ รายงานสรุปการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิโรจน์ สารรัตน์ (พ.ศ. 2555,

หน้า 15) ได้กล่าวหาว่าหน้าที่หลักการบริหารอย่างน้อย 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุม และสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี “POOCCC” ของ ฟาโยล (Fayol) ทฤษฎี “POSDCoRB” ของกูลิค และเออร์วิค (Gulick & Urwick) และทฤษฎี POLC ของ เอลเลน (Allen) อภิปรายผลรายด้านได้ดังต่อไปนี้

1. ด้านการวางแผน ผู้บริหารควรกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของการบริหารจัดการงานสวนป่าในโรงเรียน วางแผนการดำเนินงานร่วมกับคณะครู นักเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐและเอกชน สสำรวจ ศึกษาวิเคราะห์ บริบทท้องถิ่นของสวนป่า ความต้องการของผู้เรียนผู้เกี่ยวข้อง กำหนดแนวเขต สัดส่วน แบ่งพื้นที่เรียนรู้สวนป่าที่เหมาะสม กำหนดออกแบบกิจกรรมและกรอบการเรียนรู้ด้านทรัพยากรป่าไม้ พันธุ์พืช สิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์ การสร้างจิตสำนึก มุ่งเน้นให้เป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์สูงสุด แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการกำกับติดตามประเมินผล มอบหมายงานให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ จะเห็นได้ว่าในการวางแผนงานสวนป่านั้นมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำเป็นสิ่งแรก ให้มีประชุมร่วมกับคณะครูและบุคลากรผู้เกี่ยวข้อง กำหนดเป็นโครงสร้างภารกิจดำเนินงาน ทำคำสั่งแต่งตั้ง มอบหมายงานเป็นคณะกรรมการ เพื่อการทำงานจะได้ลดข้อผิดพลาดได้มากขึ้น บุคลากรจะรู้ขอบข่ายหน้าที่การทำงานล่วงหน้าว่าตนมีหน้าที่อะไร ไม่ซ้ำซ้อน ทำงานได้อย่างรวดเร็ว ประหยัดเวลาและทรัพยากร และในการประชุมเป็นการระดมความคิดของหลาย ๆ คนจะช่วยลดความเสี่ยงในการทำงานและนอกจากนี้การปรึกษาหารือพูดคุยกันยังทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทำให้เกิดพลังในการให้ความร่วมมือด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญญาภา อินตะวงศ์ (2556, หน้า 119 – 120) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ ขั้นการวางแผน ควรมีการวางแผนพัฒนาหลักสูตร โดยนำข้อมูลแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติมาบรรจุไว้ในหลักสูตรของโรงเรียนทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้ และกำหนดเป้าหมายความสำเร็จของการดำเนินงานตามแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติให้ชัดเจน ตลอดจนมีการ แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารแหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจน โดยมีการกำหนดนโยบายให้ครู นักเรียน ชุมชน คณะกรรมการ สถานศึกษา และผู้ปกครอง ให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุน

2. ด้านการดำเนินงาน โรงเรียนควรจัดทำข้อมูลชนิดของพันธุ์ไม้ ขนาดของพันธุ์ไม้ ประโยชน์ของต้นไม้ แต่ละชนิด ป้ายพันธุ์ไม้ ทำแผนงานโครงการ/กิจกรรมที่เกิดประโยชน์และสามารถปฏิบัติได้จริง จัดพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียน ชุมชน และบุคคลทั่วไป จัดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ จัดศึกษาดูงานสวนป่าของโรงเรียนหรือชุมชนอื่น ๆ เพื่อให้เห็นแนวทางในการพัฒนาสวนป่า ให้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจสำหรับโรงเรียน และชุมชน ของงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน และจัดสรร สำหรับใช้ในการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการตลาด การประชาสัมพันธ์ และการ สร้างผลิตภัณฑ์จากสวนป่าในโรงเรียน จะเห็นได้ว่า การดำเนินงานนั้นเริ่มต้นด้วยการลงพื้นที่สวนป่าตามที่กำหนดไว้ในแผน ดำเนินการจัดกิจกรรมเรียนรู้แบบบูรณาการ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สสำรวจพันธุ์ไม้ ศึกษาข้อมูลพรรณไม้ ศึกษา ข้อมูลไม้ท้องถิ่นระบบนิเวศในพื้นที่สวนป่า และศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือเอกสาร สืบค้นทางอินเทอร์เน็ต และเชิญ วิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้ จัดทำป้ายชื่อพรรณไม้ ศึกษาภูมิทัศน์ ระบบนิเวศ จัดหาพันธุ์ไม้ท้องถิ่นปลูกเพิ่มเติม ดูแลรักษาให้เจริญเติบโต จัดกิจกรรมส่งเสริมกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยการประกวดแข่งขันประเภทต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับ สาระการเรียนรู้ เพื่อนำผลงานมานำเสนอให้นักเรียนได้เกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรณี เสี่ยงบุญ และคณะ (2553, หน้า 118) พบว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยใช้กลยุทธ์การ ประชุมปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การแสวงหาความรู้ ร่วมมือจากแหล่งทุนภายนอกและการสร้างทีมงาน โดยใช้กิจกรรม ย่อย การประชุม การมอบหมายงาน การนิเทศ ติดตาม และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริญาญ์ เสี่ยงบุญ (2560, หน้า 57) พบว่า การบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษามีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ ควรจัดการอบรมให้ความรู้

มีคณะกรรมการสำรวจปัญหา และควรมีทิศระหว่งการดำเนินโครงการ เพื่อรวบรวมข้อมูลการใช้แหล่งเรียนรู้ พร้อมทั้งประชุมวางแผนแก้ปัญหาและนำมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของอลัน (Alun) (2018, หน้า 117 - 130) พบว่า การสำรวจศักยภาพของป่าไม้เป็นสภาพแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้กลางแจ้ง และการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีเพิ่มมากขึ้นของโรงเรียนป่าในสหราชอาณาจักร และในขณะเดียวกันได้มีการสนับสนุนการพัฒนาป่าไม้เพื่อการเรียนรู้ในวงกว้างขึ้น นำมาใช้เป็นหลักการที่สำคัญในการแสดงแนวความคิดเรื่อง “ป่าไม้” เป็นป่าที่แท้จริง

3. ด้านการสร้างความร่วมมือ ผู้บริหารควรประสานงานการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่และนอกพื้นที่ ส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาจัดการและพัฒนาสวนป่าในโรงเรียน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ให้เป็นแหล่งวิจัยและทดลอง ให้คณะครู นักเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและการประเมินผลจัดกิจกรรมรณรงค์/ส่งเสริมให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการดูแลสวนป่าในโรงเรียน จะเห็นได้ว่าการทำงานใด ๆ จะสำเร็จไปได้ด้วยดี นั้นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ตั้งแต่ความร่วมมือของบุคลากรภายในโรงเรียนและความร่วมมือจากบุคลากร องค์กร ภายนอกโรงเรียน ด้วยการประสานงานแจ้งความต้องการให้ชัดเจนว่างานสวนป่าในโรงเรียนต้องการความร่วมมืออะไร ต้องสร้างความสัมพันธ์ภาพในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย โดยอาศัยความเข้าใจ หรือการตกลงร่วมกัน ทั้งกำลังความคิด วิธีการ เทคนิค และระดมทรัพยากรมาสนับสนุนงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพุง ไบแย้ม (2558, หน้า 244 - 245) พบว่า องค์ประกอบของความเป็นแหล่งเรียนรู้มีความเกี่ยวข้องกับประสานสัมพันธ์กัน 6 องค์ประกอบ คือ การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ คุณภาพผู้เรียนจากโรงเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การนิเทศการศึกษาจากการใช้แหล่งเรียนรู้ และการให้บริการแหล่งเรียนรู้

4. ด้านการบูรณาการ โรงเรียนควรจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาบูรณาการกับหลักสูตรท้องถิ่นสวนป่าในโรงเรียน จัดกิจกรรมที่เน้นการบูรณาการงานสวนป่าในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้ความรู้พันธุ์ไม้ ดิน ภูมิอากาศ ความชื้น การเพาะชำ ขยายพันธุ์พืชจากเมล็ดพันธุ์ เลือกพันธุ์ไม้ วิธีการตัดแต่งบำรุงดูแลต้นไม้ให้มีความรู้ทางชีววิทยานิเวศวิทยา วนศาสตร์ ระบบนิเวศ การจำแนกพืช การพึ่งพาอาศัยกันของสิ่งมีชีวิต คำนวณพื้นที่ วิธีการสร้างสวนป่าพืชสมุนไพร การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และต่ง ๆ จัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจในธรรมชาติของต้นไม้ จนสามารถสร้างความรักความหวงแหนสวนป่า สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของต้นไม้ให้นักเรียน ให้นักเรียนและชุมชนรู้จักการสร้างรายได้จากสวนป่า ผูกอบรมนักเรียนและบุคคลในชุมชนเพื่อเป็นวิทยากรในการใช้แหล่งเรียนรู้ต่อไปในอนาคต จะเห็นได้ว่าการบูรณาการงานสวนป่าในโรงเรียนนั้น เป็นสิ่งท้าทายความสามารถของผู้บริหารและครูผู้สอนด้วยเช่นเดียวกัน เพราะไม่ได้ทำงานแบบแยกส่วนต้องผสมผสานองค์ความรู้ตั้งแต่ 2 องค์ความรู้ขึ้นไปให้เข้าด้วยกันอย่างลงตัวและเป็นระบบสามารถเชื่อมโยงตอบสนององค์ความรู้และความสนใจของนักเรียน เป็นการผสมผสานการทำงานร่วมกันของหลาย ๆ งาน เป็นการผสมผสานเนื้อหาสาระการเรียนรู้ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งเนื้อหาสาระที่เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรับปรุง พ.ศ. 2560 เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในสาระวิทยาศาสตร์ชีวภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระภูมิศาสตร์และกลุ่มสาระการงานอาชีพ รวมทั้งสาระอื่น ๆ ที่จะต้องมาบูรณาการร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน และการทำงานร่วมกันหลาย ๆ ฝ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของสาคร มหาหงษ์ (2560, หน้า 582 - 584) พบว่า แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ในด้านการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ต้องบูรณาการการใช้แหล่งเรียนรู้ให้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแมคเกอจี (McGaughy) (2013, หน้า 81) พบว่า ประสบการณ์จริงของสวนโรงเรียน การสร้างสวนโรงเรียนอย่างยั่งยืนผ่านชุมชน

ที่ยั่งยืน โดยการค้นหาหลักสูตรการทำสวนในโรงเรียนของครู เป็นการก้าวไปสู่การผสมผสานบทเรียนการทำสวนเข้ากับปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนตามภารกิจ หลักสูตรบูรณาการหลักสูตรสวนที่ได้รับการพัฒนาประสบความสำเร็จเป็นสหวิทยาการในความสามัคคี ดังนั้นการใช้หลักสูตรที่อยู่ในสวนช่วยในการตอบสนองความต้องการทางการวิชาการของนักเรียนและยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมทำสวนด้วยมือในการเรียนรู้ของตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของฟอร์ด และเอลลิส (Ford & Ellis) (2013, หน้า 305 – 310) ได้ศึกษาเรื่อง ความลับในการสอนเรื่องการอนุรักษ์และความเจริญในป่ามาเยา โครงการสวนป่าที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการโดยให้ครูและนักเรียนในชั้นเรียนมีส่วนร่วมโดยไม่ทิ้งเด็กไว้ในบ้าน มีเป้าหมายการเชื่อมโยงการสอนทั่วโลก บูรณาการร่วมกับความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นวิธีการที่จะให้เกียรติประเพณีท้องถิ่นและเผยแพร่กลยุทธ์และวิธีปฏิบัติในสวนป่าในท้องถิ่นสำหรับเยาวชนของพื้นที่โครงการสวนป่ามาเยาดำเนินการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

5. ด้านการกำกับติดตามประเมินผล โรงเรียนควรกำหนดกฎกติกาและระเบียบการดูแลรักษาสวนป่า ดำเนินงานสวนป่าในโรงเรียน โดยจำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย กำหนดระยะเวลา กำกับติดตาม และประเมินผลการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ สรุปประโยชน์ที่ได้รับจากการรายงานการดำเนินกิจกรรมโดยใช้รูปแบบการรายงานผลแบบ PDCA นำผลการนิเทศติดตามและประเมินผล ไปใช้สำหรับการพัฒนาองค์กร คุชเห็นได้ว่า การดำเนินงานกำกับติดตามประเมินผลนั้นมีประโยชน์ช่วยแก้ปัญหาการดำเนินงาน สรุปบทเรียนสำหรับวางแผน และกิจกรรมการเรียนรู้ การดำเนินงานให้ดีขึ้นในอนาคต เสนอแนะให้การดำเนินงานนั้นยังคงดำเนินการต่อไปหรือต้องปรับ หรือต้องเปลี่ยนแปลงการดำเนินงาน เพื่อจะได้เกิดผลตามเป้าหมาย การกำกับติดตามประเมินผลจะช่วยให้ทั้งผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติสามารถกำกับ ทบทวนและพัฒนางานสวนป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริญาญ์ เสียบคง (2560, หน้า 57) พบว่าการบริหารแหล่งเรียนรู้ผู้บริหารต้องตรวจสอบ ทบทวน กำกับติดตาม และควรมีคณะกรรมการชั้นตรวจสอบ ทบทวน กำกับติดตามประเมินผล การใช้แหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีผู้บริหารและคณะกรรมการร่วมกันแก้ปัญหา และนำไปพัฒนา ขั้นสรุปและรายงานผลการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ควรเปิดโอกาสให้คณะกรรมการร่วมกันวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน แนวทางการแก้ไข และศึกษาข้อมูลผลการดำเนินโครงการอย่างละเอียดรอบคอบก่อนตัดสินใจปรับปรุง ควรสรุปผลการดำเนินงานนำเสนอให้หน่วยต้นสังกัดและผู้เกี่ยวข้องทราบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสายชล วัฒนเกษกรณ์ (2563, หน้า 466 – 467) พบว่า มีแนวทางสภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาต้องจัดระบบ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงาน สรุปผลการเรียนรู้ ประเมินความพึงพอใจจากผู้เรียนโดยใช้แบบสำรวจความพึงพอใจ จัดทำรายงานผลการดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ และนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรจัดทำโครงการพัฒนาสวนป่าให้อยู่ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน มอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนเพื่อนำลงสู่การปฏิบัติการให้เป็นไปตามระบบ

1.2 ควรได้รับการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างจริงจังในการบริหารจัดการงานสวนป่าในโรงเรียน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.3 ควรที่จะบริหารจัดการพื้นที่ว่าง หรือพื้นที่รกร้างในโรงเรียนโดยการเริ่มปลูกต้นไม้ในท้องถิ่นที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้โรงเรียนจนกระทั่งเป็นสวนป่าให้เป็นพื้นที่ร่มเงาเป็นแหล่งพักผ่อน เป็นแหล่งเรียนรู้

ให้นักเรียนได้เรียนรู้ขยายกว้างออกไปจนสามารถให้ชุมชนหรือหน่วยงานอื่นเข้ามาใช้เป็นแหล่งเรียนรู้เป็นที่ศึกษาวิจัยต่อไปได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยด้านการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานสวนป่าในโรงเรียน
- 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการงานสวนป่าในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2530). *การวิจัยสังคมศาสตร์ 1*. กรุงเทพฯ. ม.ป.ท.
- เบญญาภา อินตะวงค์. (2556). การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนอำเภอปง จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- พยุ่ง ไบแย้ม. (2558). *การพัฒนารูปแบบการใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- พรรณี เลียงบุญ. (2553). *การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. โรงเรียนบ้านหนองบัวคูอำเภอนาดูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2: วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2555). *แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- ศิริญาญ์ เลียบคง. (2560). *การบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. ในอำเภอนาดูน จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สายชล วัฒนเกษกรณ์. (2560). *แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*. ประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: บริษัท พรินทวามกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพฯ: บริษัทพรินทวามกราฟฟิค จำกัด.
- Alun, Morgan. (2018). Culturing the fruits of the forest: realizing the multifunctional potential of space and place in the context of woodland and/or Forest Schools” *Journal of Outdoor and Environmental Education*. vol. 21.
- Anabel Ford and Cynthia Ellis. (2013). Teaching secrets of conservation and prosperity in the Maya forest, *Research Reports in Belizean Archaeology*, vol. 10.
- McGaughy, Tamra. B.S. M.S. M.A., (2013). *The Real School Garden Experience: Building Sustainable School Gardens through Sustainable Communities*. Agricultural Education and Communications. Submitted to the Graduate Faculty of Texas Tech University in Partial Fulfillment of The Requirements for the degree of doctoral of education.